

Investigating the Effectiveness of Art Education on Learning the Alphabet in First Grade Elementary School Students

Zahra Rezvani ^{1*}, Akram Mehtari Khorasgani ²

1 Master's degree in educational management, Isfahan Islamic Azad University (Khorasgan), Isfahan, Iran
-Management of Hajrat Ichi Elementary School, education

2 Master's degree in educational management, Isfahan Islamic Azad University (Khorasgan), Isfahan, Iran
- Educational assistant of Hijar Echi elementary school, education

* **Corresponding author:** Rezvani

Received: 2023-06-11

Accepted: 2023-07-12

Abstract

Teaching reading and writing as the key to entering the official education system of the country has doubled the importance of correct, creative and efficient education in the first grade. In the first grade of elementary school, the Persian lesson and the teaching of the alphabet, followed by learning the word and then sentence formation, in terms of teaching language skills and creating motivation and interest in learning other subjects for the educational system, have a central aspect. Students through language learning, in addition to combining and moving words, they are surrounded by an infinite number of concepts and ideas, thoughts, feelings and artistic images, logic and philosophy of language. For this reason, the design and implementation of an effective language learning program in the first elementary level requires special delicacy and accuracy. It is a teacher who can elevate the learning process by adopting various methods based on the cognitive structure of children and by using creative methods and changing the attitude in the way of teaching and correcting existing obstacles, In this research, which aims to facilitate the learning process and use the art of painting among 28 students of the first grade of the girls' primary school It was done, it was tried to create a positive change in students' perception and facilitate their learning process by using drawing in the process of learning alphabets.

Keywords: Alphabet, Drawing, Student

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Rezvani , Z. (2023). Investigating the Effectiveness of Art Education on Learning the Alphabet in First Grade Elementary School Students. *JNACE*, 5(2): 161-181.

بررسی اثربخشی آموزش هنر بر یادگیری حروف الفبا در دانش آموزان پایه اول ابتدایی

زهرا رضوانی^{۱*}، اکرم مهتری خوراسگانی^۲

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران ۲-مدیریت دبستان هجرت ایچی، آموزش پرورش
^۲ کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران ۲-معاونت آموزشی دبستان هجرت ایچی، آموزش پرورش
 * نویسنده مسئول: رضوانی

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۲۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۲۱

چکیده

آموزش خواندن و نوشتن به عنوان کلید ورود به نظام آموزش رسمی کشور، اهمیت آموزش صحیح، خلاقانه و کارآمد را در پایه اول ابتدایی دو چندان کرده است. در پایه اول ابتدایی، درس فارسی و آموزش حروف الفبا و به تبع آن فراگرفتن کلمه و سپس جمله سازی، از نظر آموزش مهارت‌های زبانی و ایجاد انگیزه و علاقه به فراگیری سایر دروس برای نظام آموزشی، جنبه محوری دارد. دانش آموزان از طریق زبان آموزی، علاوه بر ترکیب و جایابی کلمات، بر انبوه بی کرانی از مفاهیم و تصورات، اندیشه‌ها، احساس‌ها و تصاویر هنری، منطق و فلسفه زبان احاطه می‌یابند. به همین دلیل طراحی و اجرای یک برنامه مؤثر زبان آموزی در پایه اول ابتدایی مستلزم اعمال ظرافت و دقت خاصی است. معلم است که می‌تواند با اتخاذ شیوه‌های گوناگون مبتنی بر ساختار شناختی کودکان، فرایند یادگیری را تعالی بخشد و با استفاده از روشهای خلاق و کارآمد تغییر نگرش در شیوه‌ی تدریس و اصلاح موانع موجود، در راه افزایش میزان یادگیری و به کمال رساندن شخصیت دانش آموزان، گام برداشته و با استفاده از نیروی خلاق دانش آموزان، آینده‌ای مطمئن و امیدوار را به آنان نوید دهد. در این اقدام پژوهی که با هدف تسهیل فرایند یادگیری و بهره‌گیری از هنر نقاشی در بین ۲۸ نفر از دانش آموزان پایه اول دبستان دخترانه انجام شد، سعی شد که با استفاده از نقاشی در روند یادگیری حروف الفبا در دانش آموزان تغییر مثبت و چشمگیری ایجاد شده و فرایند یادگیری آنان تسهیل یابد.

واژگان کلیدی: حروف الفبا، نقاشی، دانش آموز

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: رضوانی، ز (۱۴۰۲) بررسی اثربخشی آموزش هنر بر یادگیری حروف الفبا در دانش آموزان پایه اول ابتدایی. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۵(۲): ۱۸۱-۱۶۱.

مقدمه

های ورود به دنیا را یکی پس از دیگری می‌گشاید و به این دنیای پر از نقش و نگار پیچیده پا می‌گذارد و خواندن و نوشتن را به طور رسمی آغاز می‌کند. و این مسئله، اهمیت چگونگی آموزش در دوران ابتدایی را صد چندان می‌کند. چرا که اساس و

خواندن و نوشتن کلید ورود انسان به دنیاست و درهای زیادی را به سمت دانش و درک زندگی به روی انسان باز می‌کند. در این میان کودک با ورود به مدرسه و فراگرفتن حروف الفبا، پنجره

بیان مسئله

دنیاهای کلاس درس و مدرسه می‌توانند نتیجه‌ی تحقیق‌های کتابی را به زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزان و نیز به زندگی آینده‌ی آنان ربط داده و شالوده‌ی شخصیت و هویت بهتر بودن و بهتر زیستن آن‌ها را پی‌بریزند. این معلم است که می‌تواند چنین شرایطی را برای دانش‌آموزان فراهم سازد. اولین رمز موفقیت معلمان در پایه‌ی اول ابتدایی، شناسایی کودکان از نظر ویژگی‌های ذهنی، روانی و خانوادگی و پی‌بردن به تفاوت‌های فردی در بین آنان است. بعد از مسئله‌ی شناسایی کودک، موضوع حائز اهمیت در این پایه، تبدیل کردن کلاس و محیط آموزشی به محیطی شاد و مورد پسند دانش‌آموزان و پیوند دادن درس با ویژگی‌های خاص دوران کودکی است. زیرا کودکانی که تازه از محیط خانواده جدا شده و پا به یک محیط جمعی نهاده اند، همواره دستخوش فشارهای روانی و اضطراب‌های حاصل از این جدایی هستند و این اضطراب و فشارهای روانی، فعالیت‌های ذهنی و قدرت یادگیری بچه‌ها را کاهش می‌دهد. بنابراین، اگر بتوان محیطی خوشایند و مطلوب و توأم با شادی‌های لذت بخش را برای کودک فراهم آورد، باعث بوجود آمدن آرامش روانی، انبساط خاطر و بالا بردن توان یادگیری و افزایش سازگاری وی شده و او از احساسات خوشایند نسبت به کلاس، محیط مدرسه و معلم برخوردار خواهد شد و این مسئله راه‌برای شکوفایی استعدادهای پنهان او را فراهم می‌سازد.

دانش‌آموزان از طریق زبان آموزی، علاوه بر ترکیب و جایابی کلمات، بر انبوه بی‌کرانی از مفاهیم و تصورات، اندیشه‌ها، احساس‌ها و تصاویر هنری، منطق و فلسفه زبان احاطه می‌یابند. در پایه اول ابتدایی، درس فارسی از نظر آموزش مهارت‌های زبانی و ایجاد انگیزه و علاقه به فراگیری سایر دروس برای نظام آموزشی، جنبه محوری دارد. از سوی دیگر آموزش خواندن و نوشتن به عنوان کلید ورود به نظام آموزش رسمی کشور، اهمیت کتاب‌های درسی «فارسی خوانداری و نوشتاری» را برای پایه اول ابتدایی دوچندان کرده است [۱]. به همین دلیل طراحی و اجرای یک برنامه مؤثر زبان آموزی در پایه اول ابتدایی مستلزم اعمال ظرافت و دقت خاصی است و می‌توان با استفاده از فرایندهای ارزشیابی و استفاده از نظرات معلمان مجری تا حد زیادی از این امر اطمینان حاصل کرد.

از طرفی به جرأت می‌توان گفت که همه کودکان، فعالیت‌های هنری را دوست دارند. آنها در این گونه فعالیت‌ها و هنگام انجام دادن کارهای عملی، طراحی و ساختن، شکست و پیروزی را تجربه می‌کنند. به این ترتیب، زمینه‌ای برای بروز خلاقیت و احساسات آنها فراهم می‌شود. انجام دادن فعالیت‌های هنری در فضائی که کودکان آزادانه تخیل و اندیشه کنند، حواسشان

شالوده‌ی شخصیت فکری و اجتماعی فرد در این دوره بنیان نهاده می‌شود و مهمترین، حساس‌ترین و اساسی‌ترین دوران آموزش فرد محسوب می‌شود. بنابراین دانش‌آموز به خصوص در پایه اول، با توجه به خصوصیات و ویژگی‌های خاص خودش، شیوه‌های منحصر به فردی را می‌طلبد تا به درس و تحصیل علاقه مند شده و به سوالات کنجکاوانه اش پاسخی مطلوب داده شود و استعدادهای بالقوه اش شکوفا گردد و اینجاست که نقش معلم به عنوان معمار تفکر کودک، بیش از هر کس دیگری جلوه‌نمایی می‌کند. لذا یک معلم، باید در درجه‌ی نخست به خصوصیات کودکان کاملاً واقف باشد تا بتواند بر اساس آن روش‌های تدریس خود را تنظیم و مطالب را با توجه به اهداف کلی تعلیم و تربیت برای کودکان تفهیم کند و با اتخاذ شیوه‌های خلاقانه و منطبق بر ساختار شناختی کودک، او را به سر منزل مقصود برساند. ویکی از مقوله‌هایی که می‌تواند با تمرکز بر آن، این راه را هموارتر سازد و فرایند یادگیری دانش‌آموز را تسهیل بخشد استفاده از هنر می‌باشد.

نقاشی یکی از راه‌های برقراری ارتباط با دنیای زیبای دانش‌آموزان است و از این طریق، می‌توان به چگونگی حالات درونی، خواسته‌ها، انگیزه‌ها و علایق و نیازهای دانش‌آموزان آگاه شد و به شکلی صحیح به دنیای آن‌ها راه یافت و باعث تسهیل فرایند یادگیری و آموزش مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های ابراز وجود، اعتماد به نفس، کاهش استرس و اضطراب، ایفای نقش و نیز افزایش قدرت شناخت و ادراک در دانش‌آموزان شد. ضمن فعالیت هنری با رویکرد تربیت هنری مهارت‌ها می‌تواند چون تفکر، تعامل، مشارکت، همکاری، نظم، دقت و خلاقیت بیشتر تقویت می‌شوند و فرایندی از احساس، ادراک، تفکر و تولید اثر هنری را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد که به ریشه‌ها و جنبه‌ها و متعادل آنها می‌انجامد و در توسعه حواس دانش‌آموزان تأثیر زیادی دارد. همچنین علاوه بر افزایش قدرت درک و شناخت با کمک نقاشی در دانش‌آموزان، هنر می‌تواند به لحاظ انعطاف پذیری و دارا بودن حس زیبایی شناختی در برنامه‌های درسی دانش‌آموزان انعطاف‌پذیری ایجاد کرده و یادگیری آنها را در مهارت‌هایی چون خواندن، نوشتن و محاسبه افزایش دهد.

براین اساس باتوجه به اهمیت آموزش حروف الفبا، ضروری است که به شیوه‌ها و روش‌های گوناگونی که یادگیری این حروف را آسانتر می‌سازد به صورت جدی تر اندیشیده شود لذا در این اقدام پژوهی با عنایت به جایگاه هنر در آموزش، سعی شد با بهره‌گیری از شیوه‌های متعددی مثل کاردستی، استفاده از خمیر مجسمه‌سازی، نقاشی و... فرایند یادگیری را برای دانش‌آموزان آسانتر نمود.

تقویت شود، ظرفیت های نهفته هوش و تفکرشان پرورش یابد، عواطف و احساساتشان توسعه یابد و استعداد و خلاقیت هایشان شکوفا گردد به تربیت هنری آنان منجر می شود [۲].

فعالیت های هنری وسیله ارتباط فکر و بیان است. بنابراین از طریق آن میتوان ارتباط مؤثری با دیگران برقرار کرد و آن را برای تربیت عقلانی، عاطفی و اجتماعی افراد به کار برد. این امر موجب بروز تمایلات، افکار، احساسات و تجارب فردی میگردد. هنر در فرایند خلاقیت هنری، شخصیت را پرورش میدهد و آنچه را که به زبان نمی آید، بیان میکند؛ زیرا هنر وسیله بیان خویشتن است و به عنوان صمیمانه ترین زبان احساسات محسوب میشود. زبان هنر، اصیلترین، خالصترین و رساترین زبانهاست که به کمک آن میتوان افراد جامعه را به سوی پیشرفت و تعالی سوق داد [۳].

هنر به لحاظ تناسب با زبان کودک و ارتباط عمیق با ویژگیها و تمایلات درونی وی میتواند تأثیر تربیتی عمیقی روی وی داشته باشد و شخصیت او را با تحولی بارز مواجه سازد. هنردر پایدارترین و اصیلترین جلوه های خود به آرمانها، شناختها، مهارتها، احساسات و ارزشهای ژرف و بنیادی نظر دارد که انسان با تکیه بر آن از سطح التذاهای آنی و شناختهای سطحی و اسارت در بند شبه ارزشها، رهیده، تحول واقعی و اصیل وی که نتیجه روی کردن آزادانه و آگاهانه به ارزشهاست را امکانپذیر سازد. هنر عقل و احساس را متحد، تخیل را تحریک و محیط را دگرگون می کند [۴].

با این که هنر همیشه جنبه تفریح جانی داشته، درحقیقت نقشی کلیدی در یادگیری و پیشرفت کودکان دارد. نقاشی کشیدن ساده کودکان باعث بالا رفتن اعتماد به نفس در آنها، پیشرفت مهارت های ظریف حرکتی، یادگیری خواندن و تقویت قدرت تحلیلشان می شود.

بنابراین با توجه به اهمیت هنر در رشد و شکوفایی استعداد های دانش آموزان و همچنین از آنجاییکه دانش آموزان در پایه اول برای اولین بار به طور تخصصی با خواندن و نوشتن آشنا شوند و پایه ی سواد خوانداری و نوشتاری آنها در این مقطع شکل می گیرد در این اقدام پژوهی سعی شد که با بهره گیری از هنر به آموزش حروف الفبا پرداخته شود تا این آموزش در ذهن دانش آموزان به خوبی نهادینه شود و منجر به موفقیت آنان در زمینه ی خواندن و نوشتن گردد.

با توجه به موارد ذکر شده، به طور کلی اهمیت و ضرورت این اقدام پژوهی به شرح ذیل می باشد:

از آنجایی که شیوه ای که معلم در تدریس به کار می برد تأثیر زیادی در نهادینه شدن یادگیری آنان دارد و مسئله ی تدریس فارسی بخصوص در پایه اول دبستان بسیار حائز اهمیت می

باشد بنابراین یکی از ضرورت های لازم برای انجام پژوهش حاضر تولید دانش علمی در این خصوص می باشد. بنابراین نتایج حاصل از این اقدام پژوهی می تواند صرف نظر از پیش بینی های خاص، مرزهای دانش کنونی را در این زمینه تا حدودی گسترش دهد و موانعی را که باعث عدم موفقیت در تدریس معلمان می شود، را شناسایی کرده و راه را برای داشتن تدریسی اثر بخش هموار سازد.

این اقدام پژوهی به پژوهشگران و معلمان مختلف ایده ها و موضوعاتی را برای بسط دانش موجود درباره چگونگی تدریس فارسی پایه اول ابتدایی معرفی خواهد نمود.

همچنین بهره گیری معلمان از نتایج اقدام پژوهی ها منجر به پرورش معلمان کارآمد و توانمند و در نهایت ارتقا سطح کیفی آموزش می شود.

بنابراین با توجه به موارد مذکور ضرورت انجام این اقدام پژوهی به شرح زیر می باشد:

- کمک به معلمان آموزش و پرورش در راستای شناخت و انتخاب شیوه ی بهینه ی تدریس متناسب با فرهنگ، شرایط و اقتضات محیطی و موقعیت کلاس درس خود.

- شناسایی عوامل موثر بر افزایش سطح یادگیری دانش آموزان و تلاش در جهت افزایش آن.

- ارائه پیشنهاداتی در راستای اجرای تدریس فارسی پایه اول دبستان

- معرفی ایده ها و موضوعاتی برای بسط دانش موجود در تدریس اثر بخش فارسی پایه اول دبستان با بهره گیری از هنر

۱- مشخص کردن موضوع

برای انجام اقدام پژوهی در جلسه ای که در مدرسه احسان تشکیل شد شرکت کردیم سر کار خانم مرجان حسین جعفر پور به شرح چگونگی انجام اقدام پژوهی پرداختند. در جلسه شورای آموزگاران که در مدرسه تشکیل شد و بر حسب وظیفه به تشریح آموخته ها برای سایر همکاران پرداخته و مطالب مطرح شده در جلسه به سمع و نظر همکاران رسانده شد. از آن پس در جهت تعیین موضوع پژوهش، با دید جستجوگری به مسائل کلاس می نگریستیم. به فکر افتادیم که چه باید انجام دهیم؟ کدام مشکل دانش آموزان را مورد پژوهش قرار دهیم؟ از کجا شروع کنیم؟

از آنجایی که مسئله ی آموزش حروف الفبا در پایه اول ابتدایی یکی از کلیدی ترین مباحث در زمینه ی آموزش محسوب می شود و نیازمند استفاده از شیوه های متفاوتی می شود و از طرفی با بهره گیری از هنر به عنوان ابزاری برای کندوکاو علمی، می

توانیم چشم انداز دانش آموزان را گسترش دهیم و از نقاشی در زنگ هنر می توان به عنوان ابزاری برای عمق بخشیدن به درک دانش آموزان استفاده کرد. آن ها را به تفکر عمیق در باره ی آنچه مشاهده می کنند ، تشویق کرد و همچنین از آنجایی که طبق نظر فاطمی (۱۳۹۶)، [۵] جریان یادگیری از طریق تمام حواس صورت می گیرد معلم می تواند در زنگ هنر از روش های نوین تدریس مانند روش چند حسی ۷۵ درصد یادگیری بصری، ۱۳ درصد یادگیری سمعی، ۳ درصد یادگیری لمسی، ۳ درصد یادگیری چشایی و ۳ درصد یادگیری بویایی استفاده کند که این روش به یادگیری اصیل و عمیق و پایدار در دانش آموزان منجر می شود. دانش آموزان با کشیدن نقاشی هدفدار در زنگ هنر که با تلفیق سایر درسها انجام می شود، می توانند پاسخ پرسش های خود را بیابند و خلاقیت خود را نشان دهند و پلی برای برقراری ارتباط با درون خود بسازند و واقعیت زندگی خود و دنیای پیرامون خود را به تصویر بکشند و رنگ دلخواه خود را در آن مجسم کنند. تصمیم گرفته شد که با بهره گیری از هنر و استفاده از روشهای نوین و فعال تدریس مانند روش چند حسی، نمایشی، پرسش و پاسخ و بحث گروهی و قصه گوئی و.. فرایند یادگیری حروف الفبا را تسهیل بخشیم. لذا این موضوع به عنوان موضوع اقدام پژوهی انتخاب شد.

۲- بیان مسئله و توصیف وضعیت موجود

اینجانب اکرم مهتری مدت ۱۲ سال است که در آموزش و پرورش مشغول خدمت هستم. و هم اکنون نیز در آموزشگاه شهدای دشتی ۲ پایه اول مشغول تدریس هستم. این مدرسه تقریباً قدیمی است. این مدرسه یک طبقه و دارای یک نماز خانه و ۷ کلاس درس می باشد و دارای یک حیاط بزرگ است و یک سایت کامپیوتر کنار آبخوری در حیاط واقع است. یک دبستان دخترانه که دارای ۱۹۰ دانش آموز می باشد تعداد دانش آموزان کلاس اول ۲۸ نفر هستند که ۸ نفر آنها افغانه و بقیه ایرانی هستند. دانش آموزان در نیمکت های دوفره می نشینند. با شناختی که از دانش آموزان و والدین آنها دارم سطح فرهنگی تقریباً یکسانی دارند. و از لحاظ سواد نیز در حد متوسط هستند و اکثر دانش آموزان کلاس من فرزند اول یا دوم خانواده هستند. فراگیری دروس یک توانایی است که ما به عنوان معلم، نقش مهمی در شکوفا کردن این توانایی ها برعهده داریم. در ماه مهر وقتی درس را تدریس می کردم و با دانش آموزان در کلاس املا و یا فارسی کار می کردم تمام سعی من بر این بود تا دانش آموزانم مشکلی در خواندن و نوشتن نداشته باشند. زیرا هر معلمی آرزو دارد که دانش آموزانش درس های او را بهتر و آسان تر یاد بگیرند و گفته هایش در اعماق وجود

دانش آموزان نفوذ کند. تعدادی از دانش آموزان من در سال تحصیلی اخیر در فراگیری الفبای فارسی رغبتی از خود نشان نمی دادند و متوجه شدم که چند نفر از دانش آموزان ، در خواندن و نوشتن مشکلات فراوانی دارند. مثلاً در خواندن کلمات، حروف را اکثراً اشتباه تلفظ می کردند. یا برای بهم پیوستن حروف و ساختن کلمه و خواندن آن زمان زیادی را صرف می کردند. هم چنین در نوشتن متن املا میانگین نمرات املاهای آنان، در سطح قابل قبول و نیاز به تلاش بیشتر بود. هم چنین فعالیت های کتاب «نوشتاری» را بدون علاقه و با اضطراب و دلهره انجام می دادند؛ به طوری که خواهان بودند که در منزل در کنار والدین خود انجام دهند. از طرف دیگر در نقاشی نیز بسیار ضعیف بودند و خانواده ها از اهمیت و تأثیر درس هنر در یادگیری بی اطلاع بودند. از طرفی طبق تجربه ی کسب شده در طول سالهای تدریس، مشخص است که عدم علاقه و کم توجهی به آموزش هنر در کشور ما یک مسئله ریشه دار است و این درس را نسبت به دروس دیگر به حاشیه رانده است و بی اهمیت بودن برنامه درسی هنر نسبت به دیگر دروس در عملکرد بعضی معلمان خودنمایی می کند و متأسفانه در بعضی از مدارس در ساعت هنر، کار هنری انجام نمی دهند و به تقویت درس های دیگر مانند ریاضی و علوم و.. در این ساعت می پردازند. همچنین کمبود بودجه در نظر گرفته شده برای درس هنر باعث می شود بار تأمین هزینه مربوط به این درس به دوش خانواده ها افتاده و با توجه به مشکلات اقتصادی خانواده ها، اعتراض آن ها را برانگیزد و از طرف دیگر، کمبود وقت و امکانات برای تدریس هنر و عدم وجود فضای مناسب و مواد آموزشی کافی در مدرسه ، باعث شده است پرداختن به هنر به صورت گسترده امکان پذیر نبوده و معلمان به نقاشی و کار دستی های خیلی ساده اکتفا کنند و از تعمق برنامه درسی هنر اجتناب ورزند و تأثیر شگفت انگیز آن در تلفیق با سایر دروس برای آموزش و یادگیری بهتر دانش آموزان غافل بمانند، در صورتی که اگر به درس هنر توجه جدی شود، شاهد بالندگی و ظهور تعداد بی شماری استعداد های برجسته در دانش آموزان خواهیم بود. لذا این سوال ها ایجاد شد که چگونه می توان این استعداد های دانش آموزان را نمایان ساخت و در آنها انگیزه یادگیری به وجود آورد؟ چگونه و با استفاده از چه شیوه ای می توان ذهن دانش آموزان را فعالتر نمود تا مفاهیم درسی در ذهن آنان به نحو مطلوبی تثبیت گردد؟ چگونه می توان الفبای فارسی را آسانتر به آنها آموخت؟ این بود که بر آن شدیم که با اتخاذ تدابیری بتوانیم راه حل هایی برای آموزش بهتر بیابیم که استفاده از هنر توانست راهگشای حل این معما برای ما باشد که در قسمت های بعدی، چگونگی اجرای آن به تشریح بیان خواهد شد.

آموزان منجر می شود. در تجزیه و تحلیل یافته ها نتیجه نشان داد که از دیدگاه آموزگاران به طور معناداری، بالاتر از حدمیانگین ها، هنر در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد.

گورانی طبلی و همکاران، (۱۳۹۵) [۷] در مقاله ی خود با عنوان نقش هنر بازی در یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی اینگونه بیان کردند که زندگی بدون هنر بسیار بی روح و کسل کننده است. نقش هنر در زندگی این است که به مردم امید و نشاط دهد. کار دیگر هنر این است که دوست داشتن زندگی را به انسان می فهماند و زندگی باصفا را به او نشان می دهد. فعالیت های هنری وسیله ارتباط فکر و بیان است و این هنر است که میتواند این استعدادها را مشخص، پرورش و شکوفا کند. هنر بازی و یادگیری بازی محور از رویکردهای نوین به مقوله یادگیری است که در آن یادگیری را کسب تجربه از جنبه های گوناگون بازی تعریف می -کنند. تلفیق بازی و آموزش به تعمیق یادگیری می انجامد. باتوجه به تنوع و انعطاف پذیری فرایند آموزش در روش تلفیقی هنر، نظام آموزشی کشور می تواند با گسترش این روش آموزشی، به ویژه در مقطع دبستان، زمینه را جهت تربیت دانش آموزانی دارای انگیزه برای یادگیری فراهم نماید.

ذوالفقاریان و همکار (۱۳۹۳) [۸]، در پژوهش خود با عنوان واكوی تجارب معلمان زن در تدریس هنرمدارس ابتدایی: یک پژوهش کیفی، بیان کردند که معلمان در تدریس برنامه ی درسی هنر نتوانسته اند از پتانسیل محتوایی این درس برای آموزش بهره مند شوند و بی اهمیت بودن برنامه ی درسی هنر بین سایر دروس عملی معلمان تأثیر گذار است. به دلیل مسائلی نظیر ضعف تخصص در آموزش هنر، کمبود وقت، کمبود بودجه، ناآگاهی والدین از اهمیت هنر، عموماً به برنامه ی درسی هنر توجه کافی نمی شود. ارائه آموزش های ضمن خدمت تخصصی در درس هنر ویژه معلمان، ایجاد بستر مناسب برای تبادل تجارب بین معلمان، بالابردن سطح آگاهی والدین نسبت به درس هنر از توصیه های این پژوهش است که با توجه به اهمیت این موضوع و ارتباط آن با موضوع اقدام پژوهی ما که در مورد بهره گیری از هنر در امر تدریس می باشد، استفاده از نتایج این پژوهش می تواند راهنمای کار معلمان قرار گیرد.

فلاحی و همکاران، (۱۳۹۰) [۲]. در پژوهش خود با عنوان تأثیر آموزش با رویکرد تربیت هنری بر فعالیت های هنری و مهارت های فرآیندی دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی به این نتیجه رسیدند که دانش آموزانی که با روش تربیت هنری آموزش دیده بودند نسبت به دانش آموزانی که باروش سنتی آموزش دیدند هم از لحاظ فعالیت های هنری و هم از لحاظ

هدف اقدام پژوهی

مهارت های زبانی، خواندن و نوشتن از جمله اهداف مهم دوره ابتدایی است که البته تاکید بر روش های یادگیری صحیح و ارزیابی توانمندی های فراگیران به منظور اصلاح مشکل آن ها در این حوزه حائز اهمیت است. از آن جا که فراگیری درست حروف الفبا و کسب مهارت خواندن و نوشتن برای پیشرفت هر کودکی حیاتی و ضروری است و نگرش مثبت نسبت به این امر می تواند جز مهم ترین عوامل تشویق کننده فرد به مطالعه و خواندن و نوشتن در طول پایه های مختلف تحصیلی و همچنین در زندگی روزمره ی فرد باشد و بررسی همه جانبه دلایل وجود مشکل در این زمینه و ارائه راهکارهای مناسب برای حل این مشکل مسؤلیتی عظیم را به عهده ی ما آموزگاران به عنوان متولیان تعلیم و تربیت محول نموده است، لذا هدف کلی پژوهش حاضر، تسهیل فرایند یادگیری حروف الفبا با بهره گیری از هنر در دانش آموزان دختر پایه اول دبستان شهدای دشتی ۲ با رویکرد اقدام پژوهی می باشد.

هدف کلی: تسهیل فرایند یادگیری حروف الفبا با بهره گیری از هنر

سوالات اقدام پژوهی

- ۱- چگونه می توان با بهره گیری از هنر فعالیت های یادگیری را برای دانش آموزان به شکلی جذاب و هیجان انگیزتر در آورد؟
- ۲- چگونه می توان حروف الفبا را آسانتر تدریس نمود به طوری که دانش آموزان در تشخیص و نوشتن صحیح آن دچار مشکل نشوند یا اشتباهات آنها را به حداقل رساند؟
- ۳- چگونه می توان با استفاده از فعالیت های هنری و بخصوص نقاشی، جزئیات درس را در ذهن دانش آموزان نهادینه کرد؟

پیشینه ی تحقیق

با مطالعه منابع مربوطه اطلاعاتی راجع آوری کردیم. از جمله: جهانبخش پاک (۱۳۹۴) [۶]، در پژوهش خود با عنوان بررسی نقش هنر در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی ناحیه یک کرمانشاه از دیدگاه معلمان اینگونه بیان می کند که: فعالیت های هنری، ضمن ایجاد فرصت برای پرورش حواس، کنجکاوی و پرورش دقت و اعتماد به نفس، منجر به دستیابی آنان به مهارت های هنری می شود و در آموزش سایر مفاهیم درسی و تلفیق با سایر دروس و پیشرفت تحصیلی اهمیت دارد. هنر، یادگیری لذت بخش و متنوع، پرورش هوش های گوناگون، تقویت مفاهیم و موضوعات درسی و تربیت هنری را در دانش

جایگاه مهمی دارد و در نظام آموزشی ایران، به صورت مشخص از طریق درس فارسی به امر زبان آموزی دانش آموزان پرداخته می شود [۱۲].

زبان فارسی نه تنها میراث ارجمند گذشته و نگاهبان وحدت و رمز هویت ملی ماست، بلکه تکیه گاه رشد و شکوفایی فرهنگ و ارزش ها نیز هست. بنابراین برنامه ی درسی زبان آموزی، بزرگ ترین و مهم ترین نقش را در این زمینه برعهده دارد و مادر و یاور همه ی دروس نیز محسوب می شود؛ به بیان دیگر، یادگیری درس هایی چون ریاضی، دینی، علوم و... بدون توجه به «مادر درس» فارسی ممکن نیست [۱۳]

اهداف کلی آموزش زبان فارسی در سال اول ابتدایی

الف) اهداف شناختی

- آشنایی با نمادهای خط فارسی

- گسترش حوزه ی نمادها و معانی مناسب

- آشنایی اولیه با عناصر محورهای جانشینی و هم نشینی

- آشنایی با گونه ی گفتاری زبان معیار

- آشنایی با نمونه های نظم مناسب

- آشنایی اولیه با مسائل اعتقادی، ملی، علمی، اجتماعی و هنری

- آشنایی با شیوه های صحیح تقویت و پرورش حافظه و تفکر

خلاق

ب) اهداف عاطفی

۱- فراهم نمودن زمینه های علاقه و نگرش مثبت نسبت به:

- برقراری ارتباط شنیداری و گفتاری

- مطالعه ی اولیه ی نوشته های ساده و تصویری

- مسائل اعتقادی، ملی، علمی، هنری و اعتقادی

۲- تلطیف احساسات و عواطف

پ) اهداف مهارتی

۱- مهارت گوش دادن:

- دقت در سخن عینی و واضح گوینده

- دریافت پیام ساده، واضح و عینی

- دریافت ارتباط بین بخش های یک پیام واضح و کوتاه

- بررسی شنیده های واضح و ساده

- درک پیام در گونه های مختلف زبانی

- دقت در آهنگ کلام

۲- سخن گفتن:

- به کار گیری کار افزارهای مناسب ارتباطی

- برقراری ارتباط احساسی (عاطفی) با شنونده

- حرکت از سخن خود محور به گفت و گوی دو سویه

- توانایی سخن گفتن کوتاه و ساده در برابر جمع

- انسجام در رساندن پیام

- پاسخ گویی به سؤالات

مهارت های فرآیندی عملکرد بهتری داشتند و تفاوت عملکرد آنها در هر دو بعد در سطح بالایی معنا دار بوده است.

تقی زاده (۱۳۹۵) [۹]، در مقاله ی خود با عنوان نقش هنر در آموزش و پرورش کودکان دبستانی این طور بیان می کند که: هنر در فرایند یادگیری به علت بار عاطفی و تاثیر پایداری که دارد مورد توجه قرار گرفته است و استفاده از شاخه های مختلف آن باعث به یاد سپردن و به خاطر آوردن، تقویت کلام و ایجاد انگیزش در امر آموزش می شود. همچنین هنر بیش از هر رشته دیگری از دانش بشری می تواند به آموزش غیر مستقیم یاری برساند. اندیشمندان هنر را ابزاری در جهت یادگیری و شکوفایی استعداد های کودکان و نوجوانان می دانند و یکی از نقش های مهم هنر در نظام آموزشی، پرورش حواس است که این کار به مانند ابزار شناخت و پیوند دهنده ی کودکان با جهان خارج و دریافت جهان درون تلقی می شود.

پاکیزه (۱۳۹۴) [۱۰]، در پژوهش خود با عنوان بررسی تاثیر شیوه ی آموزشی تلفیقی هنر بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان پسر سال اول دبستان نشان داد که آموزش به روش تلفیقی هنر در مقایسه با روش سنتی، منجر به افزایش سیالی، بسط، اصالت و انعطاف پذیری دانش آموزان می شود. با توجه به تنوع و انعطاف پذیری فرآیند آموزش در روش تلفیقی هنر، نظام آموزشی کشور می تواند با گسترش این روش آموزشی، به ویژه در مقطع دبستان، زمینه را جهت تربیت دانش آموزانی خلاق و دارای انگیزه ی درونی برای یادگیری فراهم نماید.

محقق و همکاران (۱۳۹۵) [۱۱]، در پژوهش خود با عنوان تاثیر بازی با حروف الفبای فارسی بر خلاقیت دانش آموزان پایه سوم ابتدایی شهر همدان به این نتیجه رسیدند که آموزش واژه سازی از طریق بازی با حروف الفبای فارسی باعث افزایش کل نمره خلاقیت و زیرمؤلفه های آن در دانش آموزان شده است و به نظر می رسد که خلاقیت به عنوان یک متغیر تغییر پذیر متأثر از بازی به عنوان یک روش مؤثر است. که البته این پژوهش چندان با پژوهش ما همسو نیست از این جهت که این محققان، تاثیر بازی را در آموزش حروف الفبا مورد بررسی قرار داده اند ولی اگر شیوه ی بازی با کودکان را به نوعی کاری هنر مندانه محسوب کرد می توان از نتایج این تحقیق، بهره برد.

نقش و جایگاه زبان فارسی و هنر در آموزش

تعلیم و تربیت، بدون استفاده از زبان غیر ممکن است و زبان تنها وسیله مؤثر در فرآیند آموزش و پرورش است. همچنین بدون زبان، ارتباطی بین افراد جامعه بر قرار نمی شود و بدون ارتباط، آموزش و پرورش، صورت نمی پذیرد و بدون آموزش و پرورش، انتقال میراث فرهنگی و تمدن بشر به نسل های بعد امکان پذیر نمی گردد. لذا در برنامه های رسمی آموزشی، زبان آموزی

- به کارگیری گونه های متفاوت زبانی

(ب) یادگیری یاد دهی مشارکتی

(پ) تلفیق مواد درسی با هدف ایجاد نگرش کلی و یکپارچه

(ت) پرورش نسل مسئولیت پذیر، متفکر و خلاق

امروزه می گویند: «مدرسه باید نمونه کوچکی از زندگی واقعی شاگردان باشد؛ زیرا زندگی چیزی جز مواجه شدن با مسائل و حل آنها نیست. مشکلات زندگی باید به صورت فعالیت های مختلف درکلاس های درس مطرح شود و به وسیله ی خود شاگردان، ولی با راهنمایی معلمان حل شود. اگر شاگردان اندیشیدن را در مدرسه نیاموزند، در کجا خواهند آموخت؟ معلم باید محیط آموزشی و امکانات یادگیری را آنچنان ساماندهی کند که به صورتی زنده و منطقی با زندگی شاگردان ارتباط پیدا کند» [۱۳].

برای کسب چنین بینشی، فرد باید شایستگی هایی را در خود به وجود آورد که به طور مختصر می توان آنها را در سه حوزه ی هدف های دانشی، مهارتی و نگرشی جای داد.

مجموعه ی این اهداف کلی باید بتواند شخص را برای ادامه ی یک زندگی سالم با خود و با دیگران

مهمیا سازد. شهروند مناسب برای زندگی با خود، نیازمند این ویژگی هاست: عزت نفس، آزادگی، خود آگاهی و قدرت تصمیم گیری و...

و برای زندگی با دیگران نیازمند مهارت ها و توانمندی هایی است از قبیل: ایمان، شجاعت، تعقل، همکاری، دلسوزی برای دیگران، دوست یابی، درک مسئولیت های زیست محیطی و آشنایی با حقوق خود و دیگران.

بنابراین با توجه به مطالب فوق، تدریس زبان فارسی بخصوص در پایه اول ابتدایی از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

از طرف دیگر، یکی از موضوعات ارزشمند و مهمی که باعث فعال تر و فرح بخش تر شدن فعالیت های یادگیری می شود، هنر است. هنر، به این جهت که از تنوع و انعطاف پذیری بالایی برخوردار بوده و برانگیزاننده ی قوه ی تخیل می باشد، زمینه ی مناسبی برای پرورش خلاقیت است. هنر با خلق زیبایی ها به مغز انسان آرامش می بخشد و شرایطی را پدید می آورد که سلول های مغزی در فضایی به دور از هیاهو و نگرانی اندیشه نماید، چرا که محیط پراسترس و نگران کننده، برای سلول های مغزی مخرب است. فعالیت های هنری کودکان، نه تنها به آنان توانایی بیان اندیشه با زبان هنری رامی دهد بلکه قدرت تجزیه و تحلیل رویدادهای اطراف و همچنین دقت را در آن ها تقویت می کند. هنر به لحاظ تناسب با زبان کودکان و ارتباط عمیق با ویژگی ها و تمایلات درونی آن ها می تواند تأثیر عمیقی بر دانش آموزان داشته و آن ها را از سطح دانش سطحی به سطوح عمیق تر درک و فهم رهنمون شود. بنابراین، با توجه به تمرکز

۳-مهارت خواندن:

- توانایی خواندن نمادهای نوشتاری (توانایی رمز گردانی نمادهای نوشتاری

- توانایی دریافت ارتباط معنایی یک متن ساده

- توانایی بلندخوانی و صامت خوانی متن ساده

- توانایی خواندن متن ساده یا شعر با لحن و آهنگ مناسب

- توانایی بررسی متن ساده و کوتاه

- توانایی به کارگیری کار افزارهای مناسب در خواندن

- توانایی عادات مطلوب در خواندن

- گسترش دایره ی دید در خواندن

۴- مهارت نوشتن:

- توانایی نوشتن درست نمادهای نوشتاری

- توانایی تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری

- توانایی به کارگیری به هنجار خط (خوانایی، درست نویسی و زیبانویسی)

- توانایی استفاده از برخی علائم سجاوندی

- کسب عادات مطلوب در هنگام نوشتن

- توانایی کاربرد درست کلمات در جمله (با کلمات افتاده)

- توانایی نوشتن جمله های ساده

هدف کتاب فارسی: تربیت شهروندی با صلاحیت های مشترک (مبتنی بر برنامه ی درسی ملی)

امروز تقریباً هر کتابی را که در مورد اهداف آموزش دوره ی ابتدایی نوشته شده بگشاییم،

اهداف این دوره را در سه مورد خواندن، نوشتن و حساب کردن خلاصه می کند اعتقاد دارد که آموزش و پرورش کودک در دوره ی ابتدایی باید منحصر به همین سه مورد باشد تا نتیجه ی دلخواه به دست آید؛ اما با تحولات امروز جهان و جامعه ی بشری، دیگر عمر این عقیده به پایان رسیده است. اکنون هدف آموزش، پرورش افراد سالم و آموزش مهارت های زندگی است تا بتواند آنان را برای زندگی در جامعه ی فردا آماده سازد. به زبان ساده، یعنی آنچه امروز به کودک می آموزیم، باید راه زندگی فردا را به او یاد بدهد.

کتاب «فارسی» با این هدف نوشته شده است تا شرایطی را برای شکوفایی فطرت توحیدی و رشد همه جانبه ی ابعاد شخصیتی دانش آموز فراهم آورد و درست براساس همین دیدگاه است که می کوشد تا به این چند هدف اساسی برای تحقق هدف اصلی آموزش مهارت های زندگی جامعه ی عمل بپوشاند:

الف) حاکمیت ارزش های انسانی بر فضای کلاس

سیستم تعلیم و تربیت فعلی بر ارتقای کیفیت آموزشی و غنا بخشیدن به یادگیری دانش آموزان، بهره گیری از فعالیتهای هنری در سیستم آموزشی می بایست مدنظر برنامه ریزان و سیاستگذاران تعلیم و تربیت قرار گیرد [۱۰].

اهمیت جایگاه هنر در برنامه درسی، مقدمات شکل گیری یک نهضت یا جنبش تربیتی را برای احیای هنر در نظامهای آموزشی، به ویژه در کشورهای پیشرفته و صنعتی فراهم کرده است. انبوه مدارک و منابع علمی اغلب بیانگر زیرساخت استواری است که در سایه استلزامات آنها، توجه و اهتمام عملی به تربیت هنری در نظامهای تربیتی را امری خردمندانه و بی توجهی و بی مهری به آنرا سیاستی غیرهوشمندانه و نابخردانه قلمداد می کند. این حساسیت و توجه نسبت به آموزش هنر به سبب تاثیرات مثبت و ماندگار آن بر رشد همه جانبه شخصیت یادگیرندگان و توانمند ساختن آنان در رویارویی با پیچیدگیهای زندگی دنیای کنونی است. در واقع، اگر در یک طبقه بندی کلی، هدفها و جهت گیریهای نظام تربیتی را در سه قالب اهداف شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی تقسیم و به رسمیت بشناسیم، میتوان گفت که تربیت هنری هم در تحقق بخشیدن به اهداف شناختی (درک و فهم، حل مسئله و خلاقیت) و هم در دستیابی به هدفهای عاطفی (شکل گیری نگرشها و ارزشهای متعالی انسانی) و هم در بروز و تحقق بخشیدن به اهداف روانی- حرکتی (ایجاد و رشد مهارت‌های مربوط به دست ورزی و ساختن اشیا) نقشی غیر قابل انکار دارد. امروزه یافته های پژوهشگران حاکی از آن است که هنر میتواند نقش معناداری در موفقیت تحصیلی و شغلی، رشد فکری، تمرکز، حل مسئله، خود-اتکایی، هماهنگی حرکتی، توجه به ارزشها و تقویت خودپنداره مثبت ایفا کند [۱۱].

درس هنر گذر گاهی است که می خواهد دانش آموز را به جامعه ای که در آن زندگی می کنند پیوند دهد. هنر شالوده ی درک بنیان های اجتماعی است و هنرمند ستون های اصلی این شالوده را شکل می دهد. چقدر خوب است که معلمان هنر، طعم بهره گیری از اطلاعات دست اول هنری را به دانش آموزان خود بچشانند. آنها با این کار رابطه ی مدرسه را با جامعه تقویت می کنند. هنر به عنوان مقوله ای فرا درسی و جای گرفته در متن جامعه، می تواند اثر گذاری و عمق زیادی در شخصیت دانش آموز داشته باشد [۱۴].

نقاشی و طراحی از مهمترین عوامل در بیان مقاصد، افکار، عقاید و نیازهای درونی بشر محسوب شده است. با توجه به اینکه هنر می تواند با در نظر گرفتن نیازهای عالی آدمی وی را به مراحل نهایی تکامل رهنمون گردد، ضرورت بهره گیری از آن در مدارس به منظور رشد خلاقیت و ارتقای سلامت روانی دانش آموزان بیش از پیش احساس می شود و از آنجایی که درس هنر،

مورد علاقه ی دانش آموزان است و جایگاه والایی در روش های تربیتی دارد، می تواند به عنوان یک ابزار در خدمت آموزش و پرورش دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی قرار گیرد و اهداف کلی و غایی نظام تعلیم و تربیت را محقق سازد. [۱۵]

هنرنقاشی، محبوبترین هنر تجسمی در بین دانش آموزان سنین دبستان

هنر نقاشی با توجه به زبان تصویری و تجسمی خود، کارایی های بسیاری در امر تعلیم و تربیت دارد که برخی از آنها بدین شرح است: الف) کودک از طریق فعالیتهای نقاشی به شناخت جهان نایل می شود.

ب) کشیدن نقاشی منجر به پرورش تخیل کودک می شود. ج) از دیگرویزگی های نقاشی، قابلیت آن در انتقال دانش های کودک است.

د) ایجاد سرگرمی سالم و لذت بخشیدن به کودک از دیگر آثار این هنر است.

ه) توجه و دقت کودک در نقاشی، به زیبایی ها در مقابل زشتی ها، خوبی ها در مقابل بدی ها و حسن ها در مقابل قبح ها، موجب شناخت ارزش ها در کودک می شود.

و) نقاشی و عمل خلاقانه، حس بودن را در کودک ایجاد می کند. ز) کودک که نقاشی می کند چشم و دلش با دیدنی ها مأنوس می شود و نگاهش عوض می شود و بهتر می بیند و بهتر عمل می کند.

ح) تلطیف هیجانات روحی و برطرف کردن مشکلات کودک در برقراری ارتباط اجتماعی و نظم گروهی از دیگر کاربردهای تربیتی این هنر است.

ط) از دیگر کارکرد های این هنر، شناخت محیط و فضای زندگی است که توسط کودک به دست می آید [۹].

۳-گردآوری اطلاعات اولیه (شواهد یک)

جهت تبیین دقیق مسئله نیاز به اطلاعات بیشتر و دقیق تر می باشد که می بایست به طریق علمی و با رعایت ویژگیهای جمع آوری اطلاعات اقدام نمود. بنابراین با توجه به ماهیت مسئله لازم بود از روش های مختلف جمع آوری اطلاعات استفاده شود که روش های بکار گرفته شده در این پژوهش عبارتند از:

الف- مشورت با مدیر و سایر همکاران و برگزاری جلسه در این مورد

ب- مشاهده رفتار و بررسی عملکرد دانش آموزان نسبت به چگونگی یاد گرفتن حروف الفبا

ج- برگزاری جلسه با والدین

د- استفاده از نظرات همکاران

ه- مطالعه علمی و آگاهانه از منابع معتبر

ج) برگزاری جلسه با والدین:

در راستای افزایش یادگیری دانش آموزان به درس فارسی و حروف الفبا برآن شدم که جلسه توجیهی برای والدین ترتیب دهم تا در مورد ضرورت و اهمیت این درس مطالبی دریافت کنند.

د) استفاده از نظرات همکاران:

از جمله دیگر اقدامات انجام شده استفاده از همکاری و مشارکت سایر همکاران بود. لذا از همکاران نظر سنجی شد و پیشنهادات آنها در جریان روند کار بهره گرفته شد. فرم ارائه نظرات و پیشنهادات آموزگاران به پیوست ضمیمه می باشد.

ه) مطالعه علمی و آگاهانه از منابع معتبر:

با مطالعه منابع مربوطه اطلاعاتی در مورد اهمیت و نقش زبان فارسی و همچنین هنر در رشد و پیشرفت دانش آموزان جمع آوری کردیم از جمله با مطالعه کتاب راهنمای تدریس فارسی برای معلمان پایه اول به مطالبی ارزنده در زمینه آموزش حروف الفبا دست یافتیم. همچنین با بررسی کتاب راهنمای درس هنر برای معلمان اول، دوم و سوم ابتدایی انتشارات اداره کل چاپ و توزیع کتاب های درسی، شیوه های گوناگون تدریس هنر در پایه اول مورد بررسی قرار گرفت.

همچنین مقالات بسیاری پیرامون موضوع مد نظر بررسی شد که بعضی از آنها با موضوع مورد پژوهش ما همسو نبود ولی مقاله هایی که با پژوهش ما مرتبط بود مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاصل از بررسی چند نمونه از آنها، در قسمت پیشینه ی تحقیق آورده شده است.

۴ - تجزیه و تحلیل و تفسیر داده های اولیه (بررسی علمی داده های شواهد یک)

بعد از اینکه این اطلاعات جمع آوری شد به تحلیل و تفسیر آن پرداخته، با مطالعاتی که از کتب مختلف در مورد موضوع مد نظر انجام داده بودیم سعی کردیم راه های مناسب برای تسهیل در امر یادگیری حروف الفبا را در دانش آموزان شناسایی کرده و راه حل مناسبی برای حل مشکل آنها بیابیم.

از جمله دلایلی که باعث می شد دانش آموزان در فراگیری حروف الفبا دچار مشکل شوند به شرح زیر می باشد که باید برای آن ها راه حلی اندیشیده می شد.

- فقدان جوی شاد و محیطی خوشایند برای دانش آموزان
- فقدان انگیزش کافی از سوی خودم به عنوان یک آموزگار
- فقدان توجه و دقت لازم به دانش آموز از سوی معلم و یا خانواده و یا هردو
- نا کارآمد بودن شیوه های تدریس

الف- مشورت با مدیر و مصاحبه با سایر همکاران و تشکیل جلسه بنا به اهمیت موضوع درصدد برآمدیم تا موضوع را با مدیر مدرسه و سایر همکاران در میان بگذاریم .

ضمن مصاحبه با چند نفر از همکاران حاضر در مدرسه به جمع آوری داده ها و اطلاعات مورد نظر پرداختیم سوالات مطرح شده در این مصاحبه ها عبارت بودند از:

به نظر شما با استفاده از چه روش هایی می توان فراگیری حروف الفبا را برای دانش آموزان آسانتر ساخت؟

برای جذاب تر کردن آموزش حروف الفبا چه راهکارهایی را پیشنهاد می کنید؟

همچنین برای یافتن راهکارهای بیشتر، موضوع در جلسه شورای معلمان، موضوع مطرح شد و در راستای چگونگی اجرای بهینه ی این امر، از نظرات آنها استفاده شد.

ب- مشاهده رفتار و بررسی عملکرد دانش آموزان نسبت به چگونگی یاد گرفتن حروف الفبا

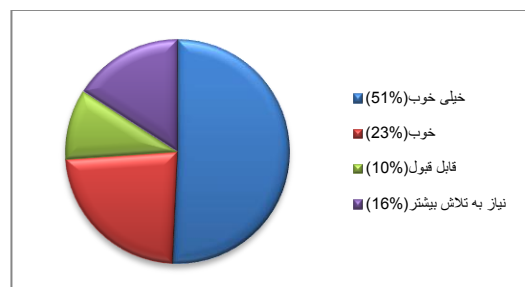
در مدتی عملکرد و میزان توجه و علاقه دانش آموزان را به درس فارسی مورد بررسی قرار دادم و به خصوصیات اخلاقی و علاقمندی آنها نسبت به چگونگی بهتر یاد گرفتن فارسی و یا اشکالات و نقایص موجود در زمینه ی یادگیری حروف الفبا را مورد توجه و عنایت ویژه قرار دادم و با تبادل نظر با همکارم، برای رفع اشکالات موجود راهکار استفاده از هنر در دستور کار قرار گرفت.

از جمله اشکالاتی که با بررسی عملکرد دانش آموزان، حس کردم که باید الفبا را به روش دیگر آموزش دهم به شرح زیر می باشد:

- مشاهده بی علاقه ی چند نفر از دانش آموزانم به یادگیری نشانه ها - بدخطی چند نفر از آنها
- املا ی ضعیف آنها

- عدم یادگیری چند نشانه توسط تعدادی از دانش آموزانم
- اشتباه گرفتن نشانه ها با یکدیگر

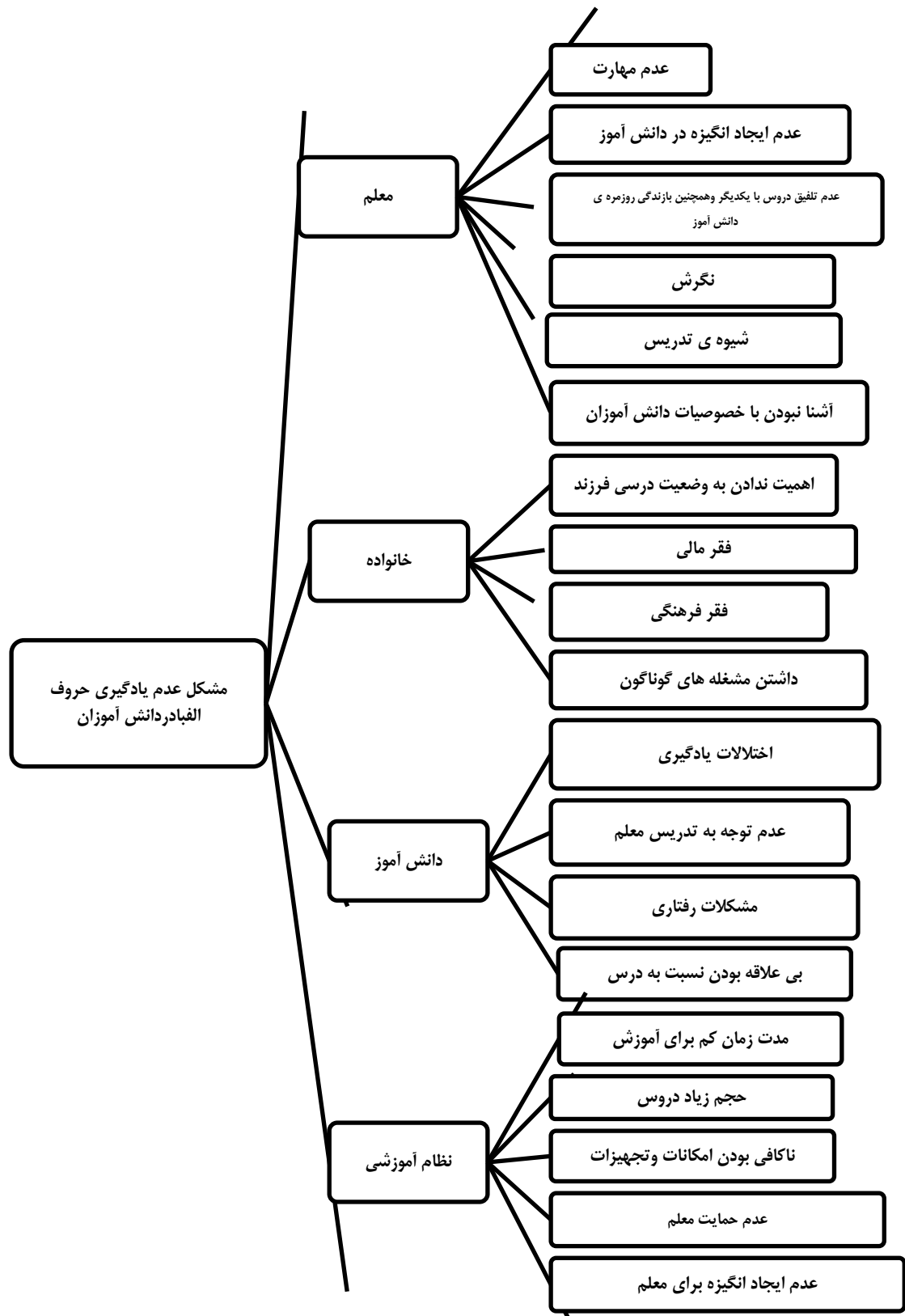
همچنین به بررسی نتایج نمرات دانش آموزان در نوبت اول پرداخته شد که نمودار آن در زیر آورده شده است .

نمودار ۱: نتایج درس زبان آموزی نوبت اول دانش آموزان مربوط به قسمت گردآوری اطلاعات (شواهد ۱)

که باید به تناسب نوع علت برای هر کدام تدبیری اندیشیده می شد که در قسمت ارائه راه حل ها به آنها اشاره می شود. همانطور که برهمگان مشخص است و همچنین طبق نظر [۱۶] موانع یادگیری دلایل گوناگونی دارد، از جمله: نحوه ارائه مطلب (شیوه ها ی تدریس)، تجربه های یادگیری و عوامل فردی (شرایط یادگیری)، فضا و وسایل آموزشی (منابع آموزشی) و اهداف آموزشی از پیش تعریف شده و...
لذا بعد از تحقیق و تفحص ، علاوه بر مطالب فوق، اهم دلایلی که منجر به عدم موفقیت کامل دانش آموز در زمینه ی یادگیری حروف الفبا می شود را لیست کردیم که در نمودار زیر نشان داده شده است.

- عدم توجیه صحیح والدین در زمینه ی کمک به فرزند خود در امر یادگیری
- عدم توجه به ساختار شناختی دانش آموزان و ویژگیهای مراحل رشد آنان
- اهمیت ندادن به دروس دیگر از جمله هنر در دوره ابتدایی
- دادن تکالیف غیر اصولی به دانش آموزان
- بی علاقهگی بعضی دانش آموزان به درس هنر،
- بی توجهی به تفاوت های فردی دانش آموزان
- جذابیت نداشتن شیوه های تدریس برای دانش آموز
- عدم برخورداری از امکانات لازم در مدارس از جمله عدم استفاده از فناوری در این زمینه و....

نمودار ۲: علل عدم موفقیت کامل دانش آموز در زمینه ی یادگیری حروف الفبا

اگر چه درس هنر در اسناد برنامه درسی هنر و برنامه هفتگی مدرسه از جایگاهی مستقل و تعریف شده برخوردار است، اما در عمل، زمان درس هنر راه آموزش دروس دیگر اختصاص می

از طرف دیگر طبق مطالعاتی که انجام دادیم به یکسری مشکلات درس هنر در مدارس برخورد کردیم که به شرح زیر می باشد:

در آورده و فرایند یادگیری حروف الفبا را تسهیل بخشد، اقدام کردیم که در قسمت بعدی به تشریح بیان خواهد شد.

۵- انتخاب راه حل یاراه حل های جدید وموقتی جهت اجرا

با مشورت وهمفکری با همکارم خانم رضوانی، روش های مختلفی را که می توانستیم به کار بگیریم تا به هدف مد نظر برسیم را لیست کرده و اقداماتی را برای انجام آن ها مد نظر گرفتیم .

الف- تکالیفی برای خودم به عنوان آموزگار

ب- تکالیفی برای خانواده ها

ج- تکالیف و تمارینی برای دانش آموزان

د) استفاده از نظر مدیر مدرسه و سایر همکاران

ه) بررسی اقدامات و پژوهش های انجام شده در این زمینه که در زیر به شرح هر کدام از موارد فوق پرداخته خواهد شد:

الف: تکالیفی برای خودم به عنوان آموزگار:

- تغییر در شیوه ی تدریس واستفاده از روشهای فعال تر تدریس
- تشویق دانش آموزان به انجام فعالیت های طراحی شده مثل کاردستی، نقاشی، کار با خمیر و... متناسب با نشانه ی تدریس شده

-توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان

-بهره گیری از کتب ومنابع علمی وبه روز وبالا بردن سطح اطلاعات خود

د-تلفیق درس فارسی با سایر درسها

-دادن تکالیف متنوع ومتناسب به دانش آموزان براساس تفاوت های فردی

-استفاده از مجلات رشد دانش آموزی وانجام کارهای عملی وکاردستی های موجود در آن وبهره گیری از متون آن برای بالا بردن سطح خواندن ونوشتن دانش آموزان

- استفاده از فناوری (دیتا شو) در امر تدریس

- استفاده از آزمونهای متفاوت مداد کاغذی، عملکردی وشيوه های متفاوت ارزشیابی

-برقراری ارتباط مناسب با دانش آموزان و برنامه ریزی صحیح، دادن اعتماد به نفس به آنان و به کارگیری از هنر جهت تثبیت مفاهیم درسی

-در اینترنت جستجو کردم و مواردی که مناسب برای کلاس را می دیدم را اجرا می کردم.از جمله:

در رابطه با راهکارها و روشهای آموزش نقاشی، متخصصان و معلمان معمولاً می توانند از خلاقیت خود نیز استفاده کرده و روشهایی را برای آموزش بهتر ارائه کنند. نکته مهم در این روشها این است که همه آنها باید به گونه ای باشد که کودک

دهند.سواد هنری نیزهمچون اشکال دیگر سواد مانند خواندن، نوشتن و حساب کردن اهمیتی ویژه دارد و یکی از شیوه های ارائه و بازنمایی دانش است که انسانها در تاریخ حیات خود از آن بهره مند شده اند. بنابراین غفلت از تربیت هنری در برنامه مدارس به نوعی نادیده گرفتن یکی از اشکال اساسی ارائه وبازنمایی دانش است که دانش آموزان از آن محروم می شوند. این محرومیت بدون تردید بر رشد همه جانبه دانش آموزان در ابعاد مختلف شخصی، شناختی، عاطفی و اجتماعی تاثیرات منفی می گذارد[۱].

مشکلات درس هنر در مقطع ابتدایی:

آشنا نبودن معلمان با اهداف و برنامه های درس هنر

اهمیت ندادن به درس هنر در دوره ابتدایی ودادن تکالیف غیر اصولی به دانش آموزان

بی توجهی معلمان هنر به تلاش دانش آموز برای پیشرفت وبادگیری

کم توجهی خانواده ها به درس هنر به دلیل آگاه نبودن از ضرورت هنر در زندگی

بی علاقهی بعضی دانش آموزان به درس هنر

بی توجهی برخی معلمان به تفاوت های فردی دانش آموزان ومقایسه کردن توانایی های تحصیلی واستعدادهای آنان با هم

عدم توجه مدیران به نقش هنر در تربیت دانش آموزان

عدم آشنایی همکاران به جنبه های مختلف کارهای هنری در زنگ هنر

کهنه بودن مطالب هنری، جذابیت نداشتن مطالب برای دانش آموز، عدم برخورداری از امکانات نمایشگاهی آثار هنری در مدارس، عدم توجه مسئولان برای تشویق معلمان به خاطر کم اهمیت جلوه نمودن این درس، استفاده از معلمان غیر تخصصی در اکثر آموزشگاه های روستایی از موارد دیگری است که می توان به عنوان مشکلات درس هنر در نظر گرفت. در صورتی که باید در مدرسه توجه بیشتری به این درس شودو به قدرت های ذاتی این درس و این هدیه بزرگ الهی در میان بشریت که به وسیله آن می توان به نشاط و شادابی و بهتر نگرستن در پدیده ها و آفرینش پروردگار دست یافت را مورد توجه ویژه قرار دادومعلمان با بهره گیری از آن جنبه های منتخب عملکرد دانش آموزان را به دقت مشاهده و ثبت کنند تابتوانند نیازهای یادگیری فردی و گروهی کلاس درس خود را تشخیص داده وبا استفاده از آن نسبت به ایجاد محیطی سودمند برای یادگیری دانش آموزان اقدام کنند.

پس از جمع آوری اطلاعات و علت یابی مسأله، نسبت به انتخاب راه حل هایی که بتواند در دانش آموزان ایجاد انگیزه و علاقه کرده و فعالیت های یادگیری را به شکلی جذاب و هیجان انگیزتر

- کارت های مقوایی را گرفته روی هر کدام یک کلمه نوشته که حرف یا نقطه و یا دندان کم یا اضافی داشته باشد و دانش آموزان نقص آن را پیدا کند...

برای تقویت هماهنگی دیداری حرکتی می توان اقدامات زیر را انجام داد:

- به وضعیت نشستن دانش آموز ونحوه ی گذاشتن دفتر روی میز توجه شود.

- به نحوه ی مداد دست گرفتن دانش آموز دقت شود.

- برای تقویت عضلات دست او گفته شود که کاغذ باطله یا کاغذ روزنامه را با دست هایش مچاله کند.

- کاغذهای باطله را قیچی کند.

- دکمه های لباس، بند کفش و زیپ را خودش باز وبسته نماید...

روش هایی که برای آموزش حروف الفبای فارسی در کودکان گفته شد. همه روش های مفید و اثربخش در یادگیری هستند.

با توجه به تفاوت نظریه های قدیمی و جدید اگر آموزش با تکرار و تمرین زیاد همراه باشد، یادگیری موثر خواهد بود.

همچنین اگر آموزش حروف الفبا با تکیه بر فعالیت های عملی در خانه نیز همراه شود، یادگیری عمیق تر خواهد شد. ولی فراموش نباید کرد اگر شوق و علاقه و نشاط در یادگیری کودکان برقرار نشود، نمی توان به نتیجه مطلوبی دست یافت.

بیشتر طراحان شیوه های آموزش، اعتقاد به روش ترکیبی دارند که در اجرا نیز نتایج بهتری داشته است.

در زیر به شرح چند مورد از فعالیت هایی که برای آموزش بهتر حروف الفبا می توان از آنها بهره گرفت، پرداخته می شود:

- آموزش حروف الفبا از راه لمس کردن

معمولا در آموزش، بیشتر از حواس شنوایی و بینایی استفاده می کنند که این نوع آموزش را آموزش سمعی و بصری نامیده اند.

برای این که آموزش عمیق تر باشد. باید از حواس دیگر هم استفاده کرد، یکی از این حواس، حس لامسه است. در آموزش الفبا با حس لامسه، لازم است حروف الفبا را در اشکال مختلف از جسم جامدی مثل چوب یا نایلون بسازیم سپس چشم بچه ها را ببندیم و یکی از حروف مثل «ص» را به دست کودک بدهیم

و از او بخواهیم پس از لمس، نام آن حرف را همراه با نوع آن، آخر یا غیر آخر و غیره بگوید. در بازی از طریق لمس می توان حروف را وارونه به دست کودک داد یا پس از دادن حروف، تعدادی نقطه در اختیارش بگذاریم تا با استفاده از نقطه «سین» را «شین» و یا «ب» را «پ» کند؛ البته آموزش از طریق لمس برای نابینایان نقش اساسی دارد. ولی برای کودکان سالم، نقش تفریح و تنوع در آموزش و تمرین می تواند داشته باشد.

- بازی روش جدا کردن کلمات

انعطاف پذیری آنها را احساس کند. اگر که این کودک برنامه های هنری را نظیر برنامه ای چون ریاضی یا ادبیات، سخت و خشک بداند قطعاً همکاری لازم را نخواهد داشت و نیز اینکه بهتر است تا جای ممکن جنبه های لذت بخش از فرآیند آموزش نقاشی حذف نشود. در ضمن بهتر است که در تمامی راهکارها حتما در رابطه با ابزار و لوازم نقاشی و آموزش، دقت کافی رعایت شود و تا جای ممکن برای درک بهتر و عمیق تر مفهوم زیبایی، متناسب با سن کودک، باید از رنگهای تند، محرک و جذاب نظیر زرد، قرمز و نارنجی استفاده کرد.

روشهای آموزش نقاشی به دانش آموزان بسیار زیادند ولی در اینجا به مهمترین آنها اشاره می شود که عبارتند از:

- استفاده از سیم های نازک برای ساختن کلمات

- روش چند حسی

- خواندن شعر و الگوی به یاد سپاری

- استفاده از نقاشی آزاد

- نقاشی گروهی

- کپی کردن

- استفاده از کارتهای حروف

- کشیدن نقاشی با کلمات

- نقاشی با تابلو وایت برد

- کلمه سازی با خمیر

- نقاشی رنگین کمانی

- نقاشی با گواش

- آموزش حروف الفبا از راه لمس کردن

- بازی روش جدا کردن کلمات

- بازی جعبه شن

- بازی جمع آوری حروف اول

- بازی اسامی هم قافیه

- بازی معمای خط ها

- ترکیب موسیقی با آموزش

همچنین می توان علاوه بر موارد ذکر شده در بالا اقدامات زیر را انجام داد:

- برای افزایش اعتماد به نفس، به دانش آموزان مسئولیت هایی متناسب با سن آنها داده شود.

- از ایجاد موقعیت های استرس زا برای دانش آموزان در مدرسه تا حد امکان جلوگیری شود.

- دانش آموزان را در گروهی قرار داده که راحت ترین موقعیت را داشته باشند...

- دو تصویر که مشابه هم هستند اما در یک یا چند مورد جزئی با هم اختلاف دارند به دانش آموزان نشان داده و از وی خواسته شود تا تفاوت های بین دو تصویر را پیدا کند.

۲- انجام نمایش: دانش آموزان در نقش معلم و والدین در نقش دانش آموز

۳- انجام نقاشی: کلمه ای را بنویسند و با آن شکل بکشند مانند کلمه عروس؛

۴- نقاشی با نشانه ها که خلاقیت آنش آموزان را افزایش می داد.

۵- نوشتن کلمه در پشت دانش آموز و دانش آموز حدس بزند که چه کلمه ای است و برعکس

۶- نوشتن کلمه بر روی زمین به وسیله ی آب

۷- بازی اسم فامیل

۸- بر روی روزنامه دور نشانه هایی که یاد گرفته اند را خط بکشند.

۹- رسیدگی و پیگیری بیشتر به امور تکالیف فرزندان

۱۰- آماده نمودن وسایل و امکانات مورد نیاز دانش آموزان برای انجام فعالیت ها در کلاس

ج: تکالیفی برای دانش آموزان: در کلاس در ساعت فارسی و هنر از دانش آموزان می خواستیم که مقوا، مداد رنگی خمیر مجسمه سازی و غیره را به کلاس بیاورند و با آنها کاردستی انجام دهند و حروف الفبا را درست کنند... که شرح آنها در قسمت اجرای راه حل به تفصیل آمده است.

د: استفاده از نظر مدیر مدرسه و همکاران: در شورای آموزگاران این موضوع مطرح شد و همکاران آن را تایید کردند.

ه: بررسی اقدامات و پژوهش های انجام شده در این زمینه: با کمک همکارم در این زمینه در کتب و اینترنت تحقیق به عمل آمد.

۶- اجرای راه حل و نظارت بر آن در حین اجرا

در ابتدا به مطالعه لیست اجرای راه حل و نظارت بر آن در حالات مختلف اجرا پیرامون آموزش حروف الفبا پرداختیم و اطلاعات مناسب را جمع آوری کردیم و با همفکری همکارم، اقدامات زیر را به مرحله اجرا درآوردیم.

چگونگی فرایند اجرا:

۱- سعی کردم با بکارگیری روش های فعال تدریس که مشارکت گروهی دانش آموزان را طلب می کرد همکاری و ارتباط بین آنها را افزایش دهم.

۲- با همکاران و مدیر و معاونین به تبادل نظر پرداختیم و نظر آنها را جویا شدم و سعی کردم از نظرات آنها را در راستای بهینه شدن فرایند تدریس بهره بگیرم.

۳- توجه به توانمندی ها ی دانش آموزان و تشویق آنها به کارگیری آن توانایی ها

۴- دادن مسئولیت به دانش آموزان

شناخت اجزای یک کلمه، یکی از اهدافی است که معلمان درصدد آموزش آن به دانش آموزان هستند. برای این که آموزشی مفید و لذت بخش داشته باشید، از دانش آموز خواسته شود که در منزل، کلمات جدید را روی کارت های کوچکی بنویسد، سپس هر یک از حروف آن را با قیچی جدا کنند. به آنان کمک شود اجزای جدا شده کلمات را بخوبی بررسی کنند و با کنار هم قرار دادن آن، مجددا کلمه را بسازند. پس از آن که دانش آموز اجزای کلمه را خوب یاد گرفت با مخلوط کردن حروف و صداهای به دست آمده یا حذف بعضی از آنها، کلمه جدیدی بسازد و آن را با صدای بلند بخواند. از این روش، می توان برای ساختن جمله هم استفاده کرد.

- بازی جعبه شن

این هم روش دیگری برای تقویت مهارت دیداری دانش آموزان و رفع مشکلات املائی آنهاست. می توان مقداری شن و ماسه در گوشه ای از حیاط ریخته، سپس یک کلمه روی تخته نوشته و از کودک خواسته شود با راه رفتن روی شن ها، آن کلمه را بنویسند.

- بازی اسامی هم قافیه:

برای انجام این بازی چندین جفت کارت تهیه کرده واز عکس اسامی که دارای قافیه همسان هستند مانند میخ، سیخ، کیف، یا لیف استفاده می شود و اسم هر شکل را پشت کارت آن نوشته می شود. کارت ها را بر هم زده می شود، سپس از دانش آموز خواسته می شود تا کارت های هم قافیه را پیدا کند و کنار هم بگذارد.

- بازی طراحی پوستر یک حرف:

یک مجله یا روزنامه باطله به دانش آموز داده می شود. روی یک کاغذ رنگی یک حرف را به شکل (ب غیر آخر و ب آخر) نوشته می شود. از او خواسته می شود تا با قیچی، این حرف را از تیرها و قسمت های تبلیغات یا قسمت دیگر درآورد. از این طریق کودک متوجه می شود حروف ممکن است در جاهای مختلفی دیده شوند، ولی یک شکل دارند، هنگامی که کودک به اندازه کافی از این حروف تهیه کرد، می توان از او خواست که با آنها پوستر درست کند (منبع مورد استفاده: ارجاع به وبلاگ نمناک)

ب: تکالیفی برای خانواده ها: در جلسه ای که برای خانواده ها گذاشته شد از اولیا خواسته شد که برای درس زبان آموزی دانش آموزان بیشتر اهمیت قائل شوند. که در این زمینه والدین نیز باید با همکاری می نمودند از جمله اقداماتی که از والدین خواسته شد در منزل انجام دهند:

۱- گفتن املا توسط دانش آموز به والدین

شادی آور شود، ودانش آموزان در قالب گروه یا انفرادی فعالیت‌های هنری و درسی خود را با علاقه و شور و نشاط دنبال کنند.

در پایان جلساتی که آموزش حروف با استفاده از هنرآداستیم ، چند دقیقه را به ارزش یابی فعالیت ها اختصاص می دادم، به این ترتیب، هر دانش آموز پس از انجام دادن فعالیت، کار خویش را به نمایش می‌گذاشت. دانش آموزان همه‌ی نمونه ها را می دیدند و در مورد آن ها گفت وگو می‌کردند.

به عنوان یک معلم، همیشه سعی بودم تا دانش آموزان در کلاس با فعالیت جدیدو جالبی روبرو شونددر آنها انگیزه ی یادگیری افزایش یابد.در عین حال، توجه به رویکرد و اهداف درس وابتکار عمل را مد نظر قرار می دادم.

۱۲-استفاده از نظرات سایر همکاران :

مسئله با مدیر، معاونین مدرسه و همکاران دیگر مطرح شده اقدامات انجام شده و روند کار به سمع و نظر آنها رسید اقدامات انجام شده را تایید نمودند و نظرات خود را در مورد فعالیت ها ایراد نمودند و پیشنهاداتی در مورد بهبود کار ارائه کردند.

۱۳- صحبت با والدین و تبیین نقش تاثیر گذار آنها در کمک به دانش آموزان

علاوه بر تکالیف ارائه شده برای خانواده در قسمت انتخاب راه حل ،در راستای افزایش علاقه دانش آموزان به درس با بهره گیری ازهنر برآن شدم که جلسه توجیهی برای والدین ترتیب دهم.تا هم به نسبت به تهیه وسایل برای فرزندانشان اقدام نمایند وهم در مورد ضرورت واهمیت درس هنر در رشد وشکوفایی فرزندانشان وتاثیر آن در پیشرفت تحصیلی آنها مطالبی دریافت کنند. همچنین از والدین می خواستم ضمن ایجاد فضایی محبت آمیز و گرم در خانه، تجربه های مفید خود را در قالب خاطرات یا قصه هایی، در اختیار فرزندان خویش قرار دهند و با دادن تمارین متنوع، رسیدگی به موقع به وضعیت درسی، وهمکاری بامدرسه در انجام فعالیتها ، زمینه‌ای برای شکوفایی همه جانبه ی استعداد آنها فراهم سازند، همچنین کارهای فرزندان خود را با همان دید کودکانه و متناسب با توانایی ها و ذوق کودکانه بنگرند و در هیچ موردی، آن ها را سرزنش وتوبیخ یا حتی تشویق بی مورد نکنندوبا مشاهده ی اندک پیشرفت در وضعیت تحصیلی فرزند خود نسبت به تشویق او اقدام ورزندهمچنین از والدین می خواستم که فعالیت های زیر را در منزل انجام دهند:

خواندن کتاب قبل از خواب

تهیه کتاب به سلیقه بچه ها

داشتن کتابخانه کوچک در منزل

تشویق در زمینه حفظ شعر

۵-یاد آوری مرتب ویژگی های مثبت دانش آموزان و سعی دربالا بردن اعتماد به نفس آنها

۶-شناسایی نقاط ضعف و توانایی دانش آموزان(تلاش در جهت رفع نقاط ضعف و استفاده از توانایی هایشان)

۷-تشویق دانش آموزان به شرکت در برنامه های گروهی

با توجه به اینکه،در کار گروهی دو نفری یا چند نفری، ایجاد ارتباط دوستانه در دست یابی به نتیجه‌ی بهتر، تأثیر چشم گیری دارد. در بعضی مواقع با توجه به شرایط،گروه بندی دانش آموزان را با نظر خودشان انجام می دادم تا بچه ها در کار گروهی به نقش دیگران پی ببرندو همکاری و هماهنگی و مشورت را یاد بگیرند و اهمیت آن را در یابند.

۸-تهیه برگه ی نام دانش آموز در موقع فرا گرفتن نشانه ی اسم خود و نصب آن بر در کلاس

۹-تشویق مداوم دانش آموزان متناسب با پیشرفت آنها

۱۰-استفاده از همکاری دانش آموزان در امر تدریس و ارزیابی (خودسنجی ، همسال سنجی)

۱۱- استفاده از مجلات رشد دانش آموز و بهره گیری از آن وتهیه کاردستی های آموزش داده شده در مجله به خصوص به صورت گروهی

۱۲-استفاده از روزنامه و یا مجله برای شناخت حروف و کلمه

۱۳-استفاده از کتاب داستان در زنگ کتابخوانی

۱۴-استفاده از متن های معلم ساخته و داستانی در هر درس

۱۵-علاقمند کردن دانش آموزان به انجام فعالیت هایی مانندبرپا کردن جشن کوچکی هنگام یادگرفتن اسامی خودشان
۱۶-دلپذیرکردن زنگ املا و استفاده از انواع املاها (تقریری،کارتی ، پای تابلو ، هوانویسی ، گروهی ، املا ناقص و املا تصویری)

۱۷-استفاده از متن های تصویری در خواندن

۱۸-اجرای نمایش از متن های داستانی کتاب

از جمله دیگر فعالیت های انجام شده:در شروع کلاس، فضای مناسبی برای گفت و گو ایجاد می کردم تا دانش آموزان ایده های خود را مطرح کنند و در باره‌ی آنچه از برنامه فهمیده اند ، گفت وگو بپردازند.

اگر بعضی از دانش آموزان به برنامه‌ی خاصی علاقه نشان نمی دهند، اصرار نداشتم که حتماً آن فعالیت را انجام دهند بلکه زمینه‌ی انجام دادن فعالیت های دیگری را فراهم می آوردم تا دانش آموز احساس موفقیت کند و شاد و با نشاط باشد و اشتیاق به انجام دادن فعالیت های بعدی ، در او ایجاد شود.

بابرقراری ارتباط مناسب با دانش‌آموزان و برنامه‌ریزی صحیح، دادن اعتماد به نفس به آنان و به کارگیری از هنر جهت تثبیت مفاهیم درسی سعی کردم ، فعالیت یادگیری برای دانش‌آموزان

خواندن شعر با نشانه‌ها: بعد از تدریس نشانه‌ی جدید در باره‌ی آن نشانه شعر خوانی انجام می‌دادم که مورد استقبال دانش آموزانم قرار می‌گرفت. که این شعر خوانی را گاهی همراه با موسیقی انجام می‌شد.

پشت نویسی: هنگامی که درس داده می‌شد و تمرینات لازم انجام می‌شد از دانش آموزانم می‌خواستیم که کلماتی به دلخواه از درس جدید را پشت دوست خود بنویسند و دوستان شما هم باید حدس بزنند که چه کلمه‌ای پشت آنها نوشته‌اید. که در اوایل می‌توان با طرح سوال‌هایی او را به طرف جواب راهنمایی می‌کردم. و بعد از مدتی دیگر نیاز به راهنمایی دانش آموزان نبود چون تمرکز آنها بالاتر رفته و نیازی به راهنمایی نداشتند.

بازی ساختن کلمات با خمیر: در این نوع آموزش به دانش آموزانم می‌گفتم مثلاً کلمه‌ی دوست را بنویسند و آنها هم با علاقه و با استفاده از چند رنگ آن کلمه را با خمیر می‌ساختند. کودکان از خمیر بازی لذت می‌برند. خمیرهای بازی را در اختیار آنها می‌گذاشتم و از آنها می‌خواستیم (کلمه‌ای را می‌گفتم) کلمه‌ای را بسازند آنها با استفاده از رنگهای مختلف با لذت و شوق فراوان شروع به ساختن کلمات می‌کردند. که این کار باعث می‌شد دانش آموزانی که کمی در نوشتن کند هستند با سرعت بیشتر کلمات را بسازند.

نقاشی رنگین‌کمانی: در این نقاشی از دانش آموزانم می‌خواستیم که کلمه‌ای به دلخواه در وسط دفتر خود و کمی بزرگ بنویسند و بعد از یک رنگ دیگر استفاده کنند و دور کلمه‌ای که نوشته‌اند را بکشند و این کار را با چند رنگ دیگر ادامه دهند که مورد استقبال دانش آموزان قرار گرفت.

نقاشی با گواش: در این روش از دانش آموزانم خواستم که با کمک انگشتان خود شروع به نقاشی کنند. و کلمات را روی برگه بنویسند و باز این نوع نقاشی تمرکز و دقت آنها را بالا می‌برد که حین نوشتن مراقب باشند اشتباه ننویسند چون نمی‌توانند آن اشتباه را پاک کنند و هم اینکه دقت می‌کنند که خود را رنگی نکنند.

استفاده از کارتهای حروف: در این روش که دانش آموزانم به گروه‌های ۳ یا ۵ نفره می‌نشستند و کارتهای حروف را به تمامی گروه می‌دادم و از آنها می‌خواستیم که کلمه‌ی مثلاً خورشید را بسازند که گروه‌ها با هم کاری اعضا شروع به ساختن این کلمه می‌کردند و گروه‌هایی که با هم بیشتر همکاری داشتند و زودتر کامل می‌کردند برنده می‌شدند.

تلفیق درس فارسی با ریاضی:

در این روش فارسی را با ریاضی تلفیقی انجام می‌دادند مثلاً وقتی دانش آموزان در درس ریاضی به دسته‌های ده تایی

انجام بازیها مثل اسم-فامیل

خواندن تابلوها و برچسب‌ها توسط کودک

پیدا کردن آدرس توسط کودک

گوش دادن مادر به هنگام خواندن کودک

پرسش از درک مطلب آنچه که خوانده شد.

مطالعه پدر و مادر در حضور کودک

۱۴- همچنین با توجه به زمان و امکانات کلاس، انجام اقدامات و فعالیت‌های مختلف که در ذیل به شرح آنها پرداخته می‌شود:

فعالیت‌های انجام شده در کلاس:

نقاشی با نشانه‌ها: در این فعالیت به دانش آموزانم یاد دادم که با نشانه‌ها علاوه بر نوشتن می‌توانند نقاشی هم بکشند مثلاً با نشانه‌ی (ز) یک گل و پرند، با نشانه‌ی (ا و) حلزون بکشند، با نشانه‌ی (و) دختر، زنبور و.. بکشند و همچنین با تمام نشانه‌های الفبا شکل‌ها و تصاویر زیبا بکشیدند.

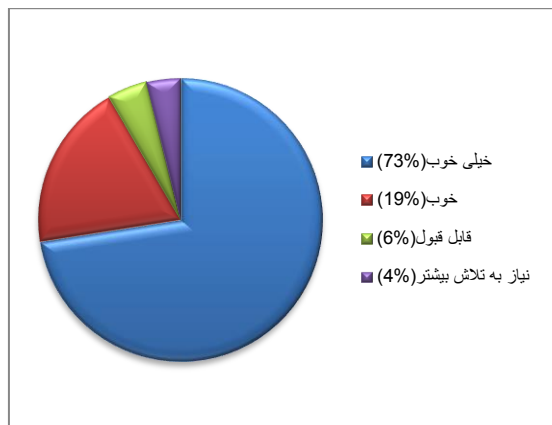
کپی کردن: به دانش آموزانم یک نقاشی ساده دادم و از آنها خواستم که در مرحله اول برگه‌ی خود را روی تصویر بگذارند و از روی آن نقاشی بکشند و در مرحله بعد از آنها خواستم که این نقاشی یا تصویر را بگذارند جلوی خودشان و از روی آن نقاشی بکشند.

نقاشی گروهی: آموزش نقاشی گروهی، راهکاری آموزشی است که مزایای بیشماری دارد که از میان آنها می‌توان به تبادل و انتقال افکار جدید، کمک متقابل، بهبود تعامل و ارتباط فردی، توسعه و رشد رفتارهای اجتماعی، اظهار نظر درباره عقاید خود و دیگران اشاره کرد. در این نوع فعالیت از دانش آموزانم می‌خواستیم که به صورت گروهی (ترجیحاً گروه دونفری) بنشینند و یک نقاشی به آنها می‌دادم که کامل کنند یا اینکه یک موضوع می‌دادم و از آنها می‌خواستیم که با کمک هم نقاشی آن را بکشند و یا آزمونی به صورت گروهی به آنها می‌دادم که مثلاً آن کلمه‌هایی که آستنتا دارند را را سبز و کلماتی که او دارد را زرد و کلماتی که او دارند را آبی رنگ کنند.

نقاشی با تابلو وایت برد: در این نوع نقاشی از دانش آموزانم خواستم که بر روی تابلو وایت برد نقاشی بکشند و آن را رنگ بزنند بدون اینکه جایی از نقاشی آنها بدون رنگ باشد. با نقاشی روی تابلو وایت برد کودک آزادانه می‌تواند بدون هیچ محدودیت نقاشی کند.

نقاشی آزاد: نقاشی به صورت موضوع آزاد و تخیلی می‌تواند افکار جدید را بین کودک رد و بدل کند. در بعضی از مواقع قبل از اینکه من با نشانه‌ها نقاشی را به آنها بیاموزم از آنها می‌خواستیم که فکر کنند و ببینند که چه چیزی می‌تواند با این نشانه جدید بکشند.

۹- در مورد تصویر جمله های مرتبط با هم می نویسند.
۱۰- نتایج نمرات تحصیلی دانش آموزان نسبت به نوبت قبل ، نشان از پیشرفت آنها می باشد که در نمودار زیر نشان داده شده است.

نمودار ۳: نتایج درس زبان آموزی نوبت دوم دانش آموزان مربوط به قسمت گردآوری اطلاعات (شواهد ۲)

۸- ارزشیابی تأثیر اقدام و تعیین اعتبار آن

ارزشیابی از فعالیت های دانش آموزان به طور تکوینی انجام می شد.

ارزشیابی از پیشرفت هردانش آموز نسبت به فعالیت هایی که خود او انجام می دهد با توجه به اصل تفاوت های فردی سنجیده می شد.

در ارزشیابی به فرایند و به محصول نهایی طوری توجه می شد که دانش آموزان به استمرار بخشیدن به کارها و فعالیت های هنری خود تشویق می شدند.

در ارزشیابی فعالیت های دانش آموزان ویژگی های مثبت و برجسته ی کار دانش آموزان مورد توجه و تاکید قرار می گرفت.

برای تعیین اعتبار اقدامات صورت گرفته از روشهای مختلفی استفاده شد. تا بینم که آیا واقعا تغییر کرده که به دنبال آن بوده ام ایجاد شده است یا نه؟

در مقام یک آموزگار وقتی می دیدم که دانش آموزان با شور و علاقه بیشتری به خواندن و نوشتن اقدامات می کنند و اثر اقدامات انجام شده را در وضعیت روحی و روانی دانش آموزان نیز شاهد بودم ، احساس شادمانی می کردم و تصمیم گرفتم که با تشویق های بیشتر و حمایت هایم آنها را بیش از پیش به این درس علاقمند کنم و در جهت افزایش آگاهی های خود نیز باز هم اقدام کنم.

از روشها و ابزارهای کیفی مانند پوشه کار، چک لیست ، خود ارزیابی توسط خود دانش آموزان ، دیگر ارزشیابی (همسال سنجی)، طراحی آزمونک و.. استفاده می کردم همچنین در

رسیدند به آنها گفتم خورشیدی بکشند که ۱۲ اشعه داشته باشد یک بسته ی ده تایی و دو یکی و در اشعه ها کلماتی بنویسند که به درس مربوط به نشانه ی تدریس شده مرتبط باشد. تلفیق با قرآن:

در این مرحله نیز از دانش آموزانم خواستم که یک نقاشی بکشند مثلا در مورد طبیعت و بعد از نقاشی یک جمله بنویسند برای کسی که طبیعت به این زیبایی را آفریده است.

تلفیق با علوم:

یک آزمونی به صورت یک گل که تمام اجزای آن از هم جدا است را به دانش آموزانم دادم و دانش آموزانم خواستم باید آن را با قیچی ببرند و بر روی کاغذ دیگر کنار هم بچسبانند و در آخر آن را رنگ بزنند.

استفاده از مجلات رشد:

از دانش آموزان می خواستم که کار های عملی که آخر مجلات رشد است را در کلاس انجام دادند و حد توان وبا توجه به پیشرفت تحصیلی و فراگیری حروف، مطالب آن را بخوانند .

۷- گردآوری اطلاعات پس از اجرای راه حل(شواهد ۲)

پس از اجرای راه حل ها به گردآوری اطلاعات پیرامون اقدامات انجام شده پرداختم پیشرفت کار را شاهد بودم سعی می کردم نقاط ضعف دانش آموزان را شناسایی کرده و در جهت رفع آنها اقدام کنم. در حین انجام کار وضعیت آنها را با قبل مقایسه می کردم البته هر دانش آموز با توجه به تفاوت های فردی و در مقایسه با عملکرد قبلی اش سنجیده می شد.

نتایج به دست آمده نشان می دهد که دانش آموزانم با این روش ها پیشرفت قابل چشمگیری داشته اند و در پایان سال به این مهارتها دست پیدا کرده اند:

۱-خط دانش آموزانم نسبت به قبل تغییر زیادی کرده است.

۲-دانش آموزانم در املا پیشرفت خوبی داشتند.

۳-علاقه ی آنها در یادگیری فارسی بیشتر شد.

۴-دانش آموزان علاوه بر درس حاضر در دروس دیگر نیز پیشرفت داشتند و والدینشان اظهار خشنودی داشتند.

۵-متن را به راحتی خوانده و به سوالات درک مطلب پاسخ می دهند.

۶-متناسب با سن خود در کی که دارند، از متنی که خوانده اند نتیجه گیری می کنند.

۷-تا حد زیادی توانایی لازم را برای درک داستان ناتمام و به اتمام رساندن آن در حد توان خود و متناسب با سن خود دارند.

۸-تا حد زیادی تصویر مناسبی از مفهوم کلی داستان مجسم و نقاشی می کنند .

مشکلات دیگر)، به نظر می‌رسد بیان راهکارهای زیر می‌تواند تا حد زیادی بر رفع این مشکل کارگشا باشد.

- با توجه به آشنا نبودن معلمان با اهداف و برنامه‌های درس هنر و تأثیر آن در بهره‌وری بیشتر و افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان، ضرورت دارد دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای آنان برنامه‌ریزی و اجرا گردد.

- در جهت افزایش یادگیری دانش‌آموزان و همچنین علاقمندی آنان به درس هنر و لزوم بهره‌گیری از آن، ضروری است با والدین در این زمینه هماهنگی شود و در مورد چرایی و چیستی و چگونگی تربیت هنری و نقش آن در افزایش توانمندی‌های دانش‌آموزان، توجیه شوند؛ لذا به عنوان اولین قدم به معلمان توصیه می‌شود که در آغاز سال تحصیلی طی یک جلسه والدین را توجیه کنند تا بتوانند از حمایتها و نقش ایشان در تربیت هنری سود جویند.

- تجربیات معلمان موفق برای ارتقاء دانش و تجربه‌ی سایر معلمان به اشتراک گذاشته شود.

- بعد از انجام داوری، زمینه برای رفع اشکال اقدام پژوهیهای موجود فراهم شود.

- هنر می‌تواند زمینه‌های رشد در جنبه‌های مختلف روانی، عاطفی و دینی را فراهم سازد. لذا آشنایی همکاران به جنبه‌های مختلف کارهای هنری می‌تواند مثمر ثمر باشد.

- براساس تجربه‌هایی که معلمان مجری این اقدام پژوهی داشتند ایجاد فضای پرانگیزه در کلاس درس، مخصوصاً در بخش هنر نیاز به داشتن روحیه‌ای شاد و پرنشاط دارد. لذا از آن جا که آموزگاران باید این امکان را برای دانش‌آموزانشان فراهم کنند لازم است برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آموزشی در سطح سازمان، و حتی مدیران، همتی را برای ایجاد این فرصت برای معلمان تدارک بینند.

- با توجه به نتایج حاصل از اقدام پژوهی پیشنهاد می‌شود دست‌اندرکاران آموزش و پرورش از طریق شناسایی نیازهای آموزشی و مسائل چالشی تدریس معلمان به این نکات توجه کنند و برای افزایش کارآمدی معلمان خود، جلسات هم‌اندیشی به منظور آگاهی از مشکلات تدریس و مسائل گوناگون معلمان خود و همچنین تشریح مساعی جهت حل آنها داشته باشند و با مواجه کردن افراد با تجربه‌های موفقیت آمیز و همچنین برگزاری سیمینار و تشویق ایده‌های خلاق و عدم سرزنش در شکستها به کارآمدی معلمان خود بیفزایند.

- پیشنهاد می‌شود مسئولین آموزش و پرورش به منظور بکارگیری دانش ضمنی موجود در افراد مستعد، زمینه و شرایط لازم جهت مشارکت کلیه افراد مستعد خصوصاً نیروهای جوان مستعد در زمینه‌های تخصصی فراهم آورند. و ضمن توجه به

ارزشیابی، رشد تواناییهای هنری دانش‌آموزان، و استعدادها و تمایلات فردی آنان را مورد توجه قرار دهم و ویژگی‌های مثبت و برجسته‌ی کار هر دانش‌آموز را مورد توجه و تأکید قرار می‌دادم.

در نظر سنجی از مدیر مدرسه و همکاران نیز آنها تأثیر اقدامات انجام شده را در افزایش توجه دانش‌آموزان به درس، مثبت ارزیابی کردند.

در صحبت با خود دانش‌آموزان و نظر سنجی از خودشان، ایشان نیز احساس شادمانی و شغف خود را از با سواد شدن و کسب مهارت خواندن و نوشتن را در خود بیان کردند.

همچنین والدین، نسبت به فعالیت‌های انجام شده و عملکرد فرزندان شان اظهار رضایت داشتند.

همچنین مشاهده نمرات و سطح خوانداری و املاهای دانش‌آموزان و فعالیت‌های انجام شده، پیشرفت دانش‌آموزان را نشان می‌دهد (فعالیت‌های دانش‌آموزان به پیوست ضمیمه می‌باشد).

۹- گزارش نهایی و ارائه پیشنهادات

خداوند متعال را شاکریم که توانستیم با بهره‌گیری از هنر و استفاده از کمترین امکانات و وسایل در دسترس، علاوه بر ایجاد محیطی شاد در کلاس، مهارت خواندن و نوشتن را به دانش‌آموزان بیاموزیم که البته این کار جز با یاری خدا و همکاری و خواست خود دانش‌آموزان محقق نمی‌شد. در این سال تحصیلی بچه‌ها طعم رنگارنگ خواندن و نوشتن را با بهره‌گیری از هنر چشیدند و توانستند روحیه خلاق و حس زیبا شناسی خود را بیازمایند و ضمن فراگرفتن حروف الفبا، کارهای هنری ارزشمندی را خلق کنند. امید است مورد رضایت خداوند متعال نیز قرار گرفته باشد.

هر چند مسائلی چون عدم انگیزه‌ی معلمان به استفاده از شیوه‌های خلاق و کارآمد، کمبود امکانات و تجهیزات، بی‌توجهی بعضی والدین به درس دانش‌آموزان در امر آموزش دانش‌آموزان، در چگونگی فرایند کار بی‌تأثیر نیست. با توجه به مثبت بودن نتایج این اقدام پژوهی به سایر معلمان توصیه می‌شود با توجه به ارزش استفاده از هنر در آموزش سعی کنند از این درس به نحوه احسن استفاده کرده و حتی از این درس برای پیشرفت در دروس دیگر استفاده کنند.

ارائه پیشنهادات

با توجه به اینکه امکان وجود دارد که در آموزش حروف الفبا به بعضی دانش‌آموزان مشکل وجود داشته باشد (به جز موارد استثنا و یا دانش‌آموزان مبتلا به اختلالات یادگیری و یا دچار

فهرست منابع

- [1] Nouri A, Farsi S. evaluation of elementary school art curriculum by educational expert and critical method, Education and Tarbiat Quarterly. 2014; 125: 116-77. [Persian]
- [2] Fallahi V, Safari Y, Youssef Farhank M. The effect of education with the approach of artistic education on the artistic activities and process skills of fourth grade elementary students. Quarterly Journal of Educational Innovations. 2013; 10(39): 101-118.
- [3] Mohammadpour A. art education in elementary schools, Tehran, Menadi Tarbiat Cultural Institute. 2015
- [4] Sortiji Okerkai AA, Rastgarpour H. The relationship between art education and the approach of artistic education and creativity of the fifth grade students of Iranian elementary schools in the academic year 2013; 2017-2028 (www.SID.ir)
- [5] Fatimi S. the bell of art is not only for painting, Roshd Elementary Education Magazine, 2016; 21(3):33-31
- [6] Jahanbakhsh Pak. the study of the role of art in the educational progress of elementary school students of the first district of Kermanshah from the teachers' point of view, the second international conference on psychology, educational sciences and lifestyle. 2014.
- [7] Gurani Tabli I, Bahri Tanbani Eslami Chahoui M, Salari A. The role of game art in the learning of primary school students, the first international conference on management, accounting, educational sciences and resistance economics; Action and practice, Sari Baran Andisheh scientific research company. 2016
- [8] Zulfiqarian M, Kian M. Analyzing the experiences of female teachers in teaching art in primary schools: a qualitative research, bi-monthly journal of theory and practice in the curriculum, 2013; 2(4): 135-160
- [9] Taghizadeh A. The role of art in the education of primary school children. International Congress of Islamic Sciences - Humanities, 2015.
- [10] Pakizeh A. Investigating the effect of art-integrated educational method on creativity and learning of first-year primary school boys, Jundi Shapur Educational Development Quarterly, 2014; 6(1): 52-60.

نیروهای جوان به نیروهای پیشکسوت نیز ارج نهاده و از تجربیات ارزشمند آنها چه در میدان کار و چه در آموزش به نیروهای کم سابقه تر استفاده نمایند .

- از طریق برگزاری دوره های آموزشی به معلمان برای شناسایی نقاط ضعفشان کمک کنند.

- نیازهای آموزشی و پرورشی معلمان را شناسایی نموده و با تشکیل کارگاه هایی مشابه حلقه های کیفیت برارتقاء سطح علمی معلمان تمرکز نمایند.

- پیشنهاد می شود در فرایند کار معلمان با دیگر همکاران خود نیز تبادل نظر داشته باشند چرا که معلمان اغلب سعی دارند با طرح درسی که در ذهن خود دارند کار را آغاز کنند، و این امر ممکن است کلاس و تدریس را از رسیدن به هدف اصلی تدریس و یادگیری هرچه اثربخش تر دور سازد.

سخن آخر

دانش آموزان به عنوان امانت هایی هستند که به ما سپرده شده اند و این معلم است که با تغییر نگرش و اعمال شیوه ها و رفتارهای گوناگون و بهره گیری از روشهای فعال و کارآمد در امر تدریس، می تواند تغییری شگرف در زندگی دانش آموزان داشته باشد، لذا همت ما را می طلبد تا با دیدی کاوشگرانه به بررسی مسائل و مشکلات دانش آموزان نگریسته و برای اعتلای سطح دانش و مهارت دانش آموزان و آماده کردن آنها برای ورود به جامعه و داشتن زندگی شاد و موفق، برنامه ریزی کرده و به عنوان سکان دار کشتی تعلیم و تربیت و پرورش دانش آموزان، با استعانت از ایزد منان، وظیفه خود را به نحو احسن به انجام برسانیم. انشا..

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

- [14] Teymouri K. art as the foundation of understanding social foundations, art education development magazine, 2015; 14(1): 80.
- [15] Nabavi Seyed S. The role of art in fostering creativity and improving student's mental health (a bee can be your teacher), School Counselor Development Magazine, 2012; 8(4): 10-15
- [16] Miri SM. teaching mathematics through drawing, educational technology development magazine, 2013; 7(29): 25-24.
- [11] Mohagheghi H, Yaqoubi A, Qaimi S. The effect of playing with Persian alphabet letters on the morale of the third grade students of Hamedan city, scientific-research quarterly, 2015; 5(4): 169-190
- [12] Rezaei Z. A look at the evaluation results of the new Farsi first elementary curriculum, the development of elementary education, special letter, 2000; 4.
- [13] Akbari Shaldera F, Zulfiqari H, Sangri M R, Saffarpour A, Omrani G, Farhadi G. Ghasempour Moqdam H. Teacher's book (teaching guide) Persian first grade-51, Department All printing and distribution of textbooks, 2013.